

İNFORMASİYALAŞDIRILMIŞ CƏMİYYƏTİN APARICI ELEMENTLƏRİ

Daşqın Məhəmmədli

*BDU, Kitabxana resursları və informasiya
axtarış sistemləri kafedrasının müəllimi*

İnformasiya bazaları (kitabxanalar, arxivlər, məlumat bazaları və s.), kompüter texnikası, informasiya və kommunikasiya texnologiyalarıdır. Beləliklə, bu cəmiyyət elə cəmiyyətdir ki, onun inkişaf səviyyəsi həlledici dərəcədə toplanmış və istifadə olunan informasiyanın miqdarı və keyfiyyəti, onun sərbəstliyi və istifadə əlverişliliyi ilə ölçülür. Belə cəmiyyətdə birincilik informasiya sənayesinə mənsub olur. İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyətdə elə bir vahid informasiya sistemi yaradılır ki, o, bəşəriyyət tərəfindən toplanmış və tələbatçıya lazım olan bütün informasiyaların əldə edilməsini təmin edir. Belə şəraitdə informasiya həm də dövlətin əsas ehtiyat mənbəyi olur. Eyni zamanda, informasiya bazarı, o cümlədən informasiya təfəkkürü, informasiya davranışı, informasiya mədəniyyəti, informasiya həyat təzi və s. yaranır.

İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyət insanların sosial-iqtisadi aktivliyinin bütün növlərindən üstün olan informasiya məhsulu istehsal edən və informasiya xidməti göstərən cəmiyyətdir. Bu cəmiyyət qeyd edildiyi kimi, dünyada baş verən sosial inqilabın və informasiya texnologiyasının birləşməsi nəticəsində meydana gəlmişdir.

Ümumiyyətlə, informasiyalaşdırılmış cəmiyyəti müəyyən edən termin 1966-cı ildə Yaponiyada bir qrup elmi mütəxəssislər tərəfindən işlənmişdir.

İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyətin kompleks halda daha əsaslandırılmış ümumiləşdirilməsi isə İ.A.Rakitova məxsusdur. Beləliklə, informasiyalaşdırılmış cəmiyyət anlayışının İ.A.Rakitov tərəfindən verilən aşağıdakı ümumi əsaslandırılmış konsepsiyasını təqdim edirik:

- informasiyalaşdırılmış cəmiyyət şəraitində hər bir insan, hər bir təşkilat üçün informasiya ümumaçıq olmalıdır;
- informasiyalaşdırılmış cəmiyyət şəraitində informasiyanın ümuməhəmiyyətliliyinin real təminatı həyata keçirilməlidir. Bu prosesdə ilk növbədə texniki informasiyanın, informasiya texnologiyasının müasir səviyyəyə uyğun təşkili təmin edilməlidir;
- informasiyalaşdırılmış cəmiyyətdə informasiya istehsalı baş verməlidir.

İnformasiyalaşdırılmış demokratik cəmiyyətin formalaşdırılması prosesi ikili xarakter daşıyır. Belə ki, bir tərəfdən müxtəlif informasiya sistemi və xidmətləri yaradılır, digər tərəfdən isə şəxsiyyətin informasiyalaşdırılması dərəcəsi informasiya mədəniyyətinin səviyyəsindən, informasiyanı axtarmaq və istifadə etmək bacarığından asılı olur. Deməli, informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin formalaşdırılması prosesində başlıca funksional komponentlərdən biri də, məhz informasiya mədəniyyəti və onun səviyyəsidir.

İnformasiyalaşdırma sahəsində aparıcı mütəxəssislərdən biri olan rus alimi E.L.Semenyuka görə, "informasiya mədəniyyəti – insan mədəniyyətinin informasiya komponentidir. M.V.Makarovanın fikrincə, informasiya mədəniyyəti – informasiya ilə məqsədyönlü şəkildə işləmək, onun əldə olunması, emalı və ötürülməsi üçün kompüter informasiya texnologiyalarından, müasir texniki üsul və vasitələrdən istifadə etmək bacarığıdır. Amerika standartlarına görə isə, informasiyaya olan tələbatını müəyyən edərək onu axtarmaq, qiymətləndirmək və səmərəli şəkildə istifadə etmək qabiliyyəti olan şəxsi informasiya mədəniyyətinə malik insan hesab etmək olar.